



هنر و معنویت اسلامی – حکمت هنر اسلامی (هنر و امر قدسی)

# هنر و معنویت اسلام

سید حسین نصر

ترجمہ رحیم قاسمیان



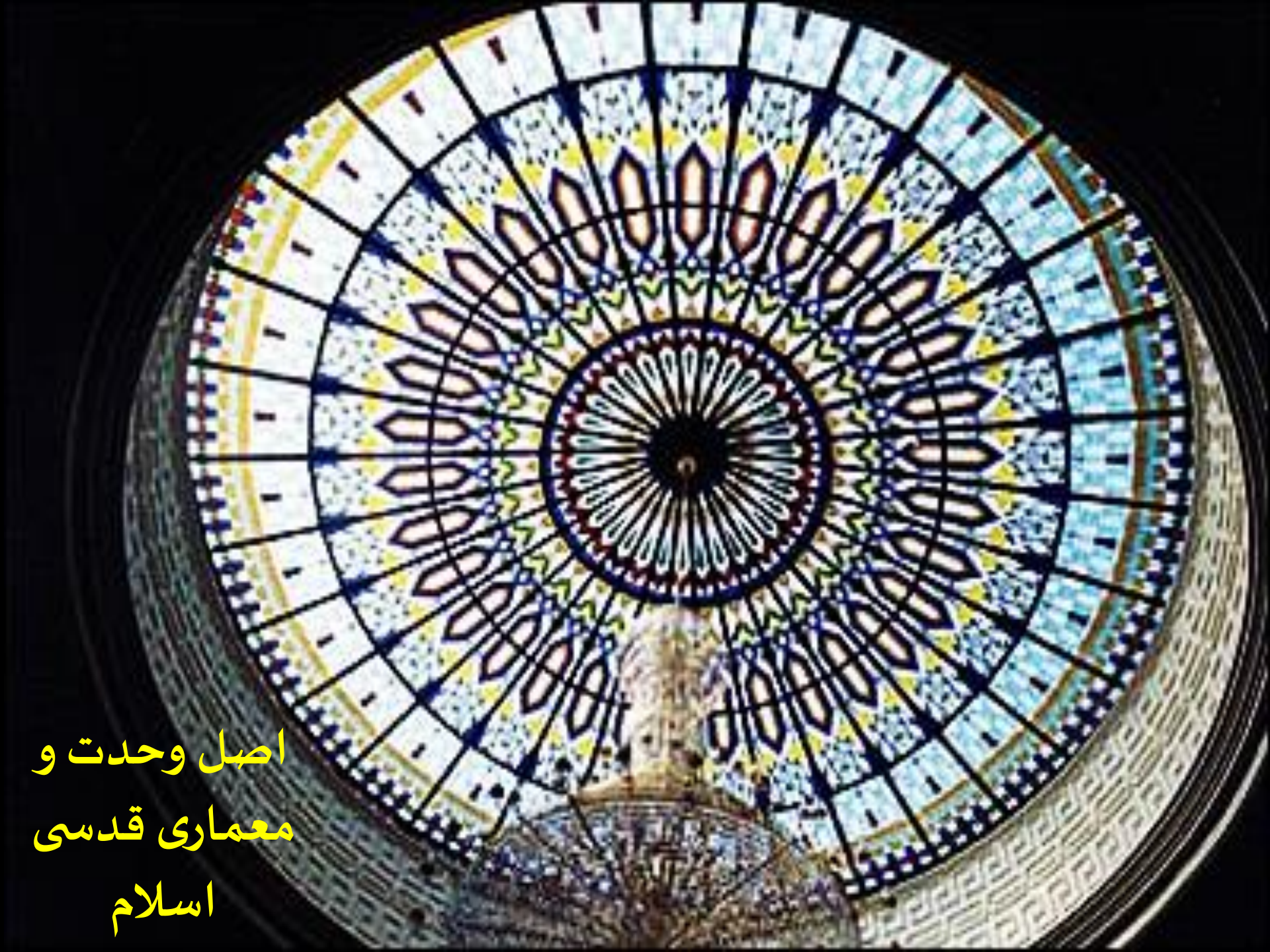


[www.rasekhoon.net](http://www.rasekhoon.net)



**AR's sine scienta nihil**  
هنر بدون حکمت هیچ است





اصل وحدت و  
معماری قدسی  
اسلام



photo121st

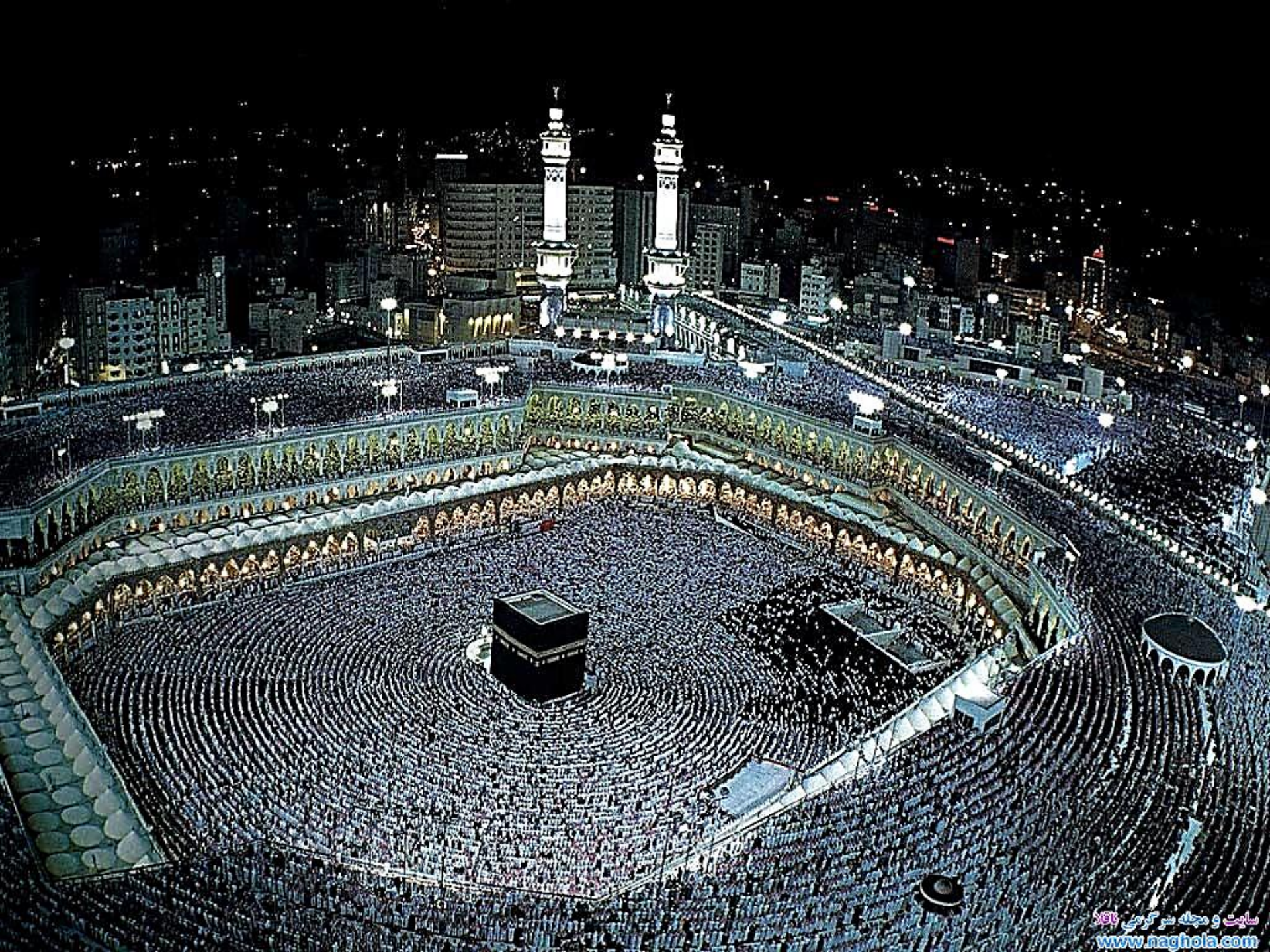
طبیعت،  
جایگاه پرستش، تفکر، آرامش، هماهنگی، نظم و....



معماری قدسی اسلام  
بیش از هر چیز در  
وجود **مسجد** متجلی  
است که خود تجسم  
بازآفرینی و تکرار  
**هماهنگی ، نظم و**  
**آرامش طبیعت**  
است، که پروردگار آن  
را به مثابه ی خانه ی  
همیشگی مسلمانان  
برای عبادت تعیین کرد

















کلمه MOSQUE در زبان انگلیسی مشتق از واژه ی مسجد در زبان عربی است که به معنای محل سجود، یعنی رکن سوم نماز است که طی آن پیشانی نمازگزار در عالی ترین تجلی تسلیم در برابر پروردگار به زمین ساییده می شود. در شروع نماز، نمازگزار درست همتای انسانی ازلی راست می ایستد، او خود کشیش خود است و بدون هیچ واسطه ای در برابر پروردگار قرار می گیرد به این سان فضای مسجد به عنوان چکیده و گسترش طبیعت بکر در هماهنگی با سرشت مهمترین مناسکی که در مسجد برگزاری می شود، یعنی نماز، شکل می گیرد. این عبادت را بشر انجام می دهد، نه به عنوان موجودی هبوط یافته، بلکه به عنوان جانشین پروردگار در زمین، که بر جوهر خداگونه ی خویش واقف است و بر محور عمودی حیات کیهانی ایستاده و می تواند به درگاه پروردگار نماز بگذارد و مستقیماً با او ارتباط برقرار سازد.

کف خانه های سنتی  
تداوم کف مسجد



در شهر سنتی خانه  
تداوم و گسترش مسجد

ساییده شدن پیشانی  
انسان کامل بر زمین



کف مسجد بر اساس نمونه  
اعلای مسجد مدینه تداف خانه  
ی پیامبر اکرم

بازگشت انسان و طبیعت به حالت طهارت نخستین خود ( فطرت )





ما آیات خود را در **افاق و انفس** بندگان بدیشان خواهیم نمود، تا برایشان آشکار شود که  
او حق است.

طبیعت برای مسلمان واقعی در مقام آیات خداوندی

نقش و نگار در مسجد

آیات خداوندی

تهی بودن و سادگی مسجد

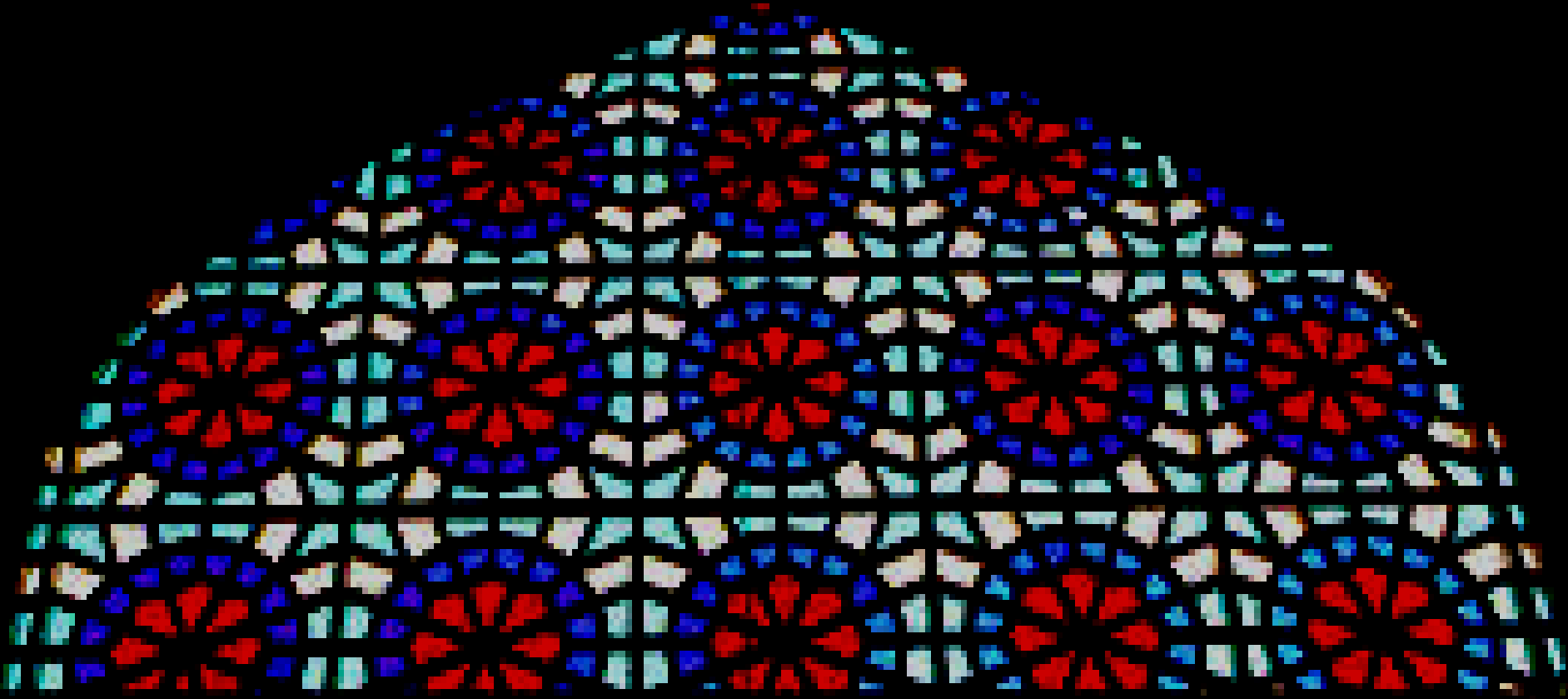
هستی شناسانی نیازمند و فقیر در برابر  
ذات خود بسنده و غنی خداوندی

سکون و آرامش فضای مسجد

حضور آرامش بخش کلمه الله

تقسیم بندی موزون فضا با ستون و قوس

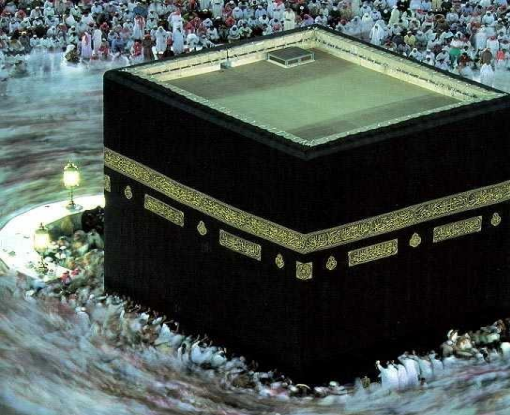
اوزان وجود کیهانی





# KABBA



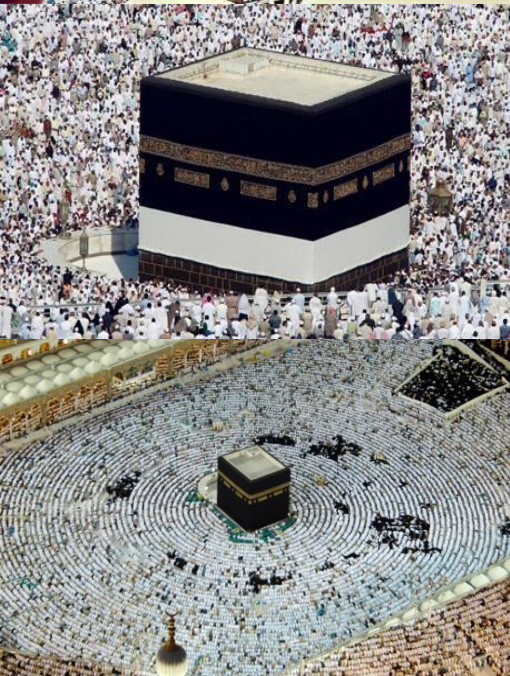


● ازلی ترین معماری قدسی خانه کعبه است

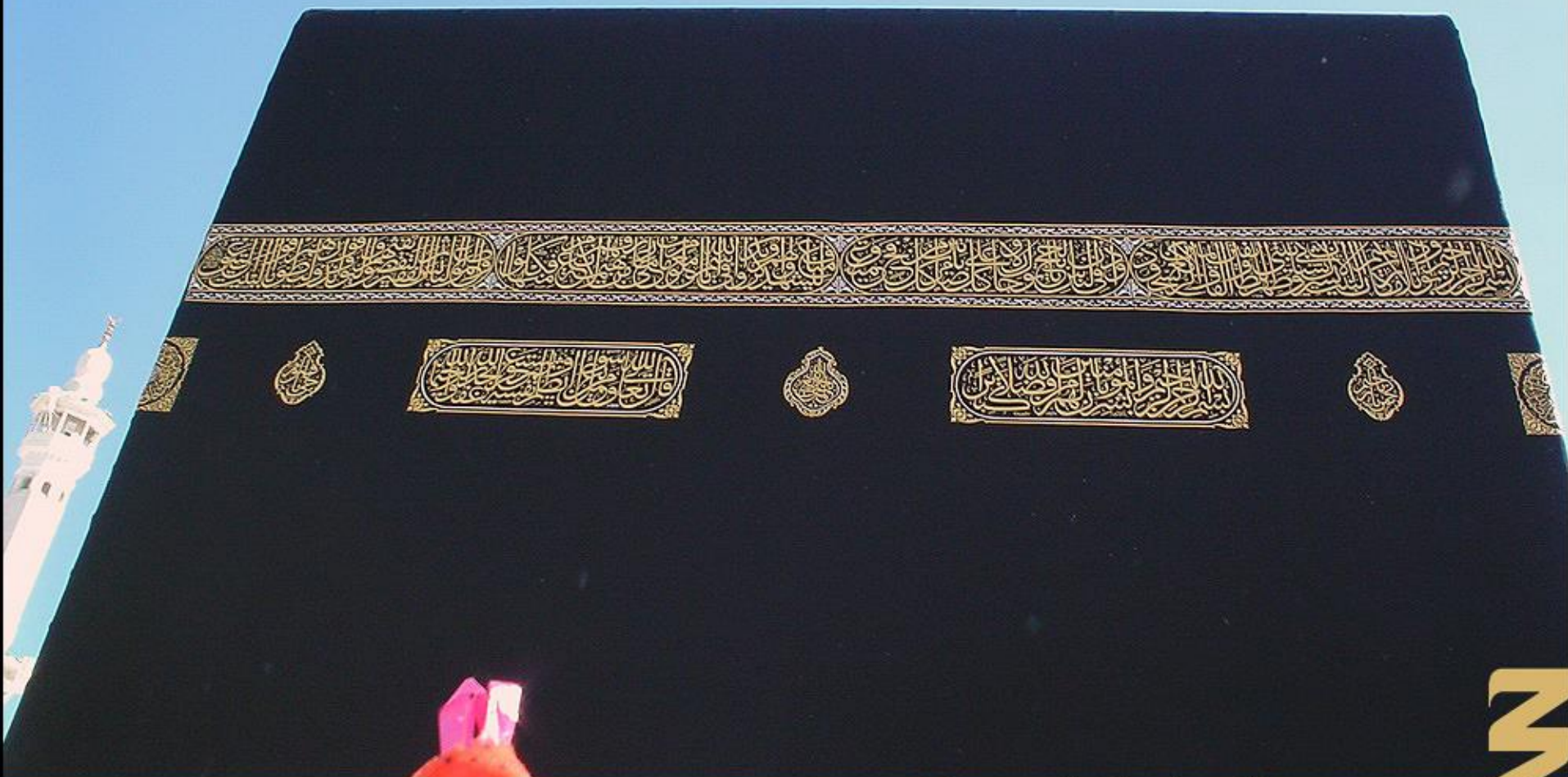
نقطه ای که در آن محورهای آسمانی با کره ی زمین تلاقی می کند

● این معبد جاودانی که به دست شریف حضرت آدم ساخته و حضرت ابراهیم بازسازی کردند، بازتاب این جهانی آن معبد آسمانی است که در ضمن در قلب انسان متجلی می شود.

● هماهنگی ابعاد، ثبات و تقارن کعبه، این مرکز کیهان اسلامی ، را در معماری قدسی کل جهان اسلام می توان پیدا کرد.




در باره ی معماری اسلامی این تقدس بخشی بیش از هر چیز به مدد قطبی کردن فضا بر اساس حضور خانه کعبه شکل می گیرد. خانه آم مکعبه مرکز زمین است و زایران مسلمان به دور آن طواف می کنند و در نماز های روزانه به سوی آن رو می گردانند. اما این نتیجه در ضمن به مدد خلق فضایی کیفی حاصل می آید که به تعبیری با تکرار کلمه **الله** بر سطح و سطوح درون احجام جهان جسمانی ، که بناها و شهرهای اسلامی را تشکیل می دهد، حاصل می شود



فضای معماری اسلامی ، فضای کمی هندسه دکارتی نیست ، بلکه فضای کیفی مرتبط با هندسه ی قدسی است که به واسطه ی حضور امر قدسی انتظام پیدا می کند. خانه ی کعبه که خداوند آن را به عنوان سمت و سوی نماز یا قبله ی مسلمانان برگزیده است ، چون جهت ها را معین می سازد و قطبی می کند و مجموعه ای نامرئی از خطوط تمرکز انرژی پدید می آورد که تمام نقاط پیرامونی را به سوی مرکز فرا می خواند ، حضور همه جایی و فراگیر دارد. قبله نه تنها جهت مسجد و کل شهر را معین می دارد ، بلکه حتی سمت و سوی خود فضا را نیز مشخص می کند.



The image shows the interior of a mosque, characterized by a series of repeating pointed arches supported by columns. The arches and columns are intricately decorated with geometric patterns. The floor is covered with a red carpet. On the right side, there is a colorful stained glass window. The lighting is warm and focused on the architectural details.

تهی بودن فضا توجه را به سوی ذات غیبی جلب می کند.

تجربه یتماس با زمینی که تنها با پای برهنه بر آن می توان راه رفت نیز همین تجربه را مکررمی سازد .

لمس کردن زمین با دست و پیشانی در نماز ، آگاهی نسبت به مقدس بودن زمین را در پرتو عمل پیامبراکرم(ص)، یعنی کامل ترین مخلوق خدا که با لمس کردن زمین با پیشانی خویش به نشانه ی تسلیم کامل در برابر پروردگار آن را برای همه ی نسل های بعدی مسلمانان تقدس بخشید، در شخص نماز گزار برمی انگیزد

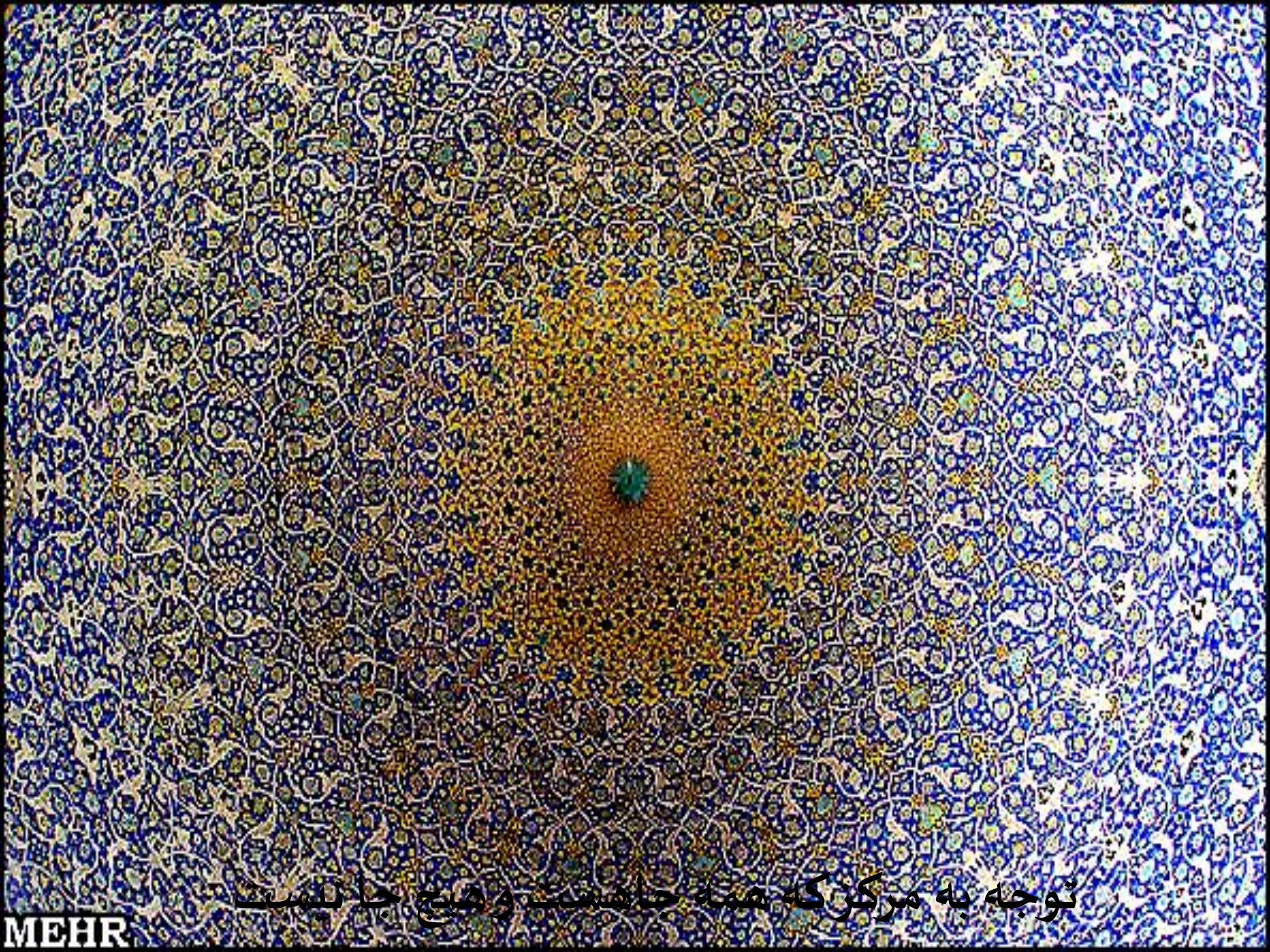
مقصود از خلق نقوش هندسی بسیار پیچیده بر دیوارهای مساجد بقعه ها چیست؟



مسجد شیخ لطف الله







توجه به مرکز که همه جا هست و هیچ جا نیست



این نقش ها نشانگر جنبه ی مهمی از وحی اسلامی اند که هدف آن نشان دادن واقعیت خود عالم هستی در مقام وحی و تنزیل ازلی خداوند است



کاربرد نقوش هندسی که خود متناظر با ساختار درونی طبیعت است از آن رو است که خود طبیعت در وحی قرآنی نقش داشت و بار دیگر به واسطه ی قرآن تقدس یافت



اصل اساسی: آنچه در پایین ترین سطح قرار دارد، رمزی است از آنچه در عالی ترین سطوح است.

گنبد رمز آسمان و مرکز آن محور  
جهان که تمام مراتب عالم هستی را  
با ذات واحد مربوط می سازد



مقرنس بازتاب نمونه ای مثالی آسمانی، نزول ماوای آسمانی به سوی زمین،  
تبلور جوهر آسمانی در قالب های زمینی

گنبد رمز جمال و مناره رمز جلال الهی







حضرت رسول اکرم (ص) :  
اولین چیزی که خداوند آفرید نور بود




فضای معماری اسلامی با نور تعریف می شود



یکسان پنداشتن نور با اصل معنوی ای که در عین حال می آفریند، نظام می بخشد، ورها می سازد عاملی تعیین کننده در تقدس بخشیدن به معماری در اسلام است






نور نهایتاً همان کلمه است و  
مطابق حدیث دیگری اولین  
مخلوقی که خداوند آفرید کلمه  
بود



مناره یعنی محل نور و از محل نور کلمات خداوند  
در قالب نور اذان به گوش مردم می رسد



نوری که فضاهاى معماری اسلامی را مشخص می کند و وضوح هندسی و شفافیت عقیلانی آن را در بر آورده می آورد از کلمه ای که در قالب قرآن در این  
افضاها طنین انداز است و کسانی را که به پژوهش آن کوش می سپارند به محض راهی سطل می سازد، جدایی پذیر است



پژواک کلمه و نور به  
فضاها و اشکال معماری  
اسلامی قداست می بخشد  
و حس حضور خدای واحد  
را در انسان زنده می کند به  
گونه ای که به هر سوری  
می گرداند این حضور برای  
او محسوس است، زیرا  
همان طور که در قرآن  
آمده است: ((فاینما تولوا  
فثم وجه الله))

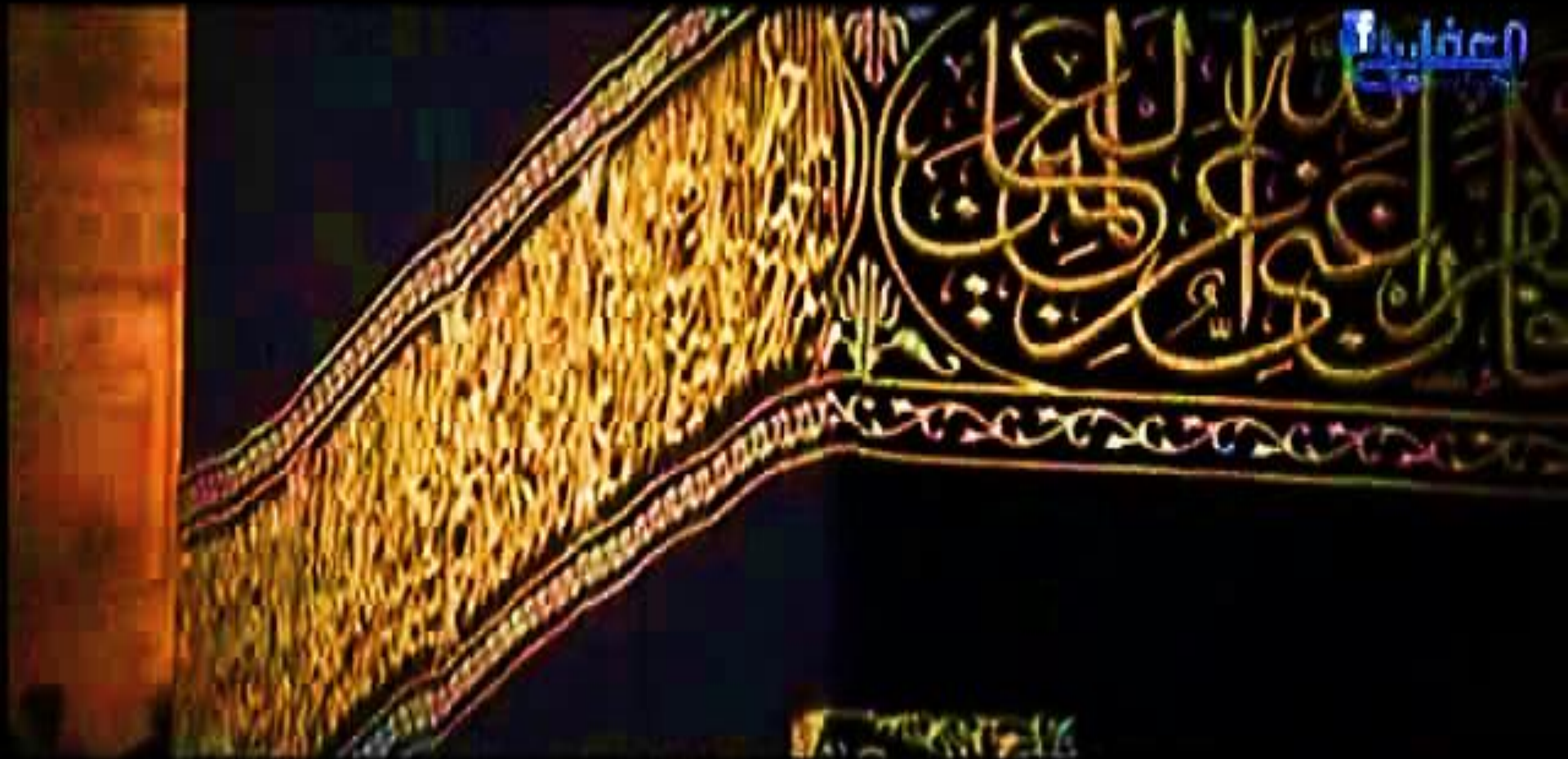


نور حدود فضاهاى معماری اسلامی را معین می کند  
امکان ظهور ساختمان یکدست سفید که نشانگر محو  
کثرات به حکم **لا اله الا الله** است، را فراهم می سازد.





رنگ سفید رمز وحدت حقیقت نامتعیین  
رنگ ها رمز تجلی وحدت در کثرت و وابستگی کثرت به وحدت  
رنگ سفید رمز وجود مطلق که خود سرمنشا هستی است



رنگ سیاه رمز اصل فرا وجودی است  
اصل فرا وجودی که خانه کعبه با آن در ارتباط است  
اصل حاکم بر کل معماری قدسی در اسلام است

مساجد سفید یا خاکی فقر انسان در برابر  
وحدت الهی و با فقر معنوی پیامبر اکرم  
ارتباط دارد و نماد تسلیم، آرامش، صفا و  
سعادت حزن آلود است



مساجد چند رنگ رمزغناى آفرينش و ديگر جنبه ي روح پيامبر اکرم  
است که تجلی و بازتاب غناى پايان ناپذير خراين الهى است که هر  
لحظه در کار خلق است  
رنگ سبز نماد و رمز و رنگ اسلام مانند گنبد سبز مسجدالنبى است





شهر اسلامی به آرامی سر از خاک برمی آورد، از منابع طبیعت  
حداکثر استفاده را می برد و وقتی خالی از سکنه شد معمولا بار  
دیگر به آرامی به آغوش خاک بازمی گردد.

■ یزد - نمایی از بافت تاریخی شهر



سیاسی

